

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра судової медицини, медичного правознавства
ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса

Навчальний рік 2024-2025

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
«ОСНОВИ ПРАВОЗНАВСТВА»

Нормативний освітній компонент

Форма здобуття освіти заочна

Галузь знань 23 Соціальна робота

Спеціальність 231 Соціальна робота

Освітньо-професійна програма (освітньо-наукова програма) соціальна робота

Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Курс 3

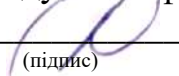
Силабус навчальної дисципліни
розглянуто на засіданні кафедри
судової медицини, медичного
правознавства імені заслуженого
професора. М.С.Бокаріуса

Схвалено методичною комісією
ХНМУ з проблем хірургічного
профіля
(назва)

Протокол від
«30» серпня 2024 року № 07

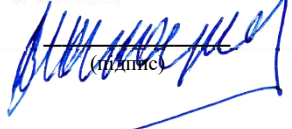
Протокол від
«30» серпня 2024 року № 01

Завідувач кафедри

(підпис)

О.В. Дунаєв
(ініціали, прізвище)

Голова

(підпис)

В.В. Макаров
(ініціали, прізвище)

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСА:

1. ДУНАЄВ ОЛЕКСАНДР ВІТАЛІЙОВИЧ - завідувач кафедри судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса, д.мед.н, професор.

2. КАПУСТНИК ВОЛОДИМИР ВАЛЕРІЙОВИЧ - доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса, д.юр.н., доцент

3. КРИВЕНКО ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ - доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса, к.юр.н., доцент

4. ЛЕОНТЬЄВ ПАВЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ - доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса, к.мед.н., доцент

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

ПІБ викладача	<i>Кривенко Олександр Іванович</i> доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса, кандидат юридичних наук, доцент
Інформація про викладача	<i>Професійні інтереси: судова експертиза, правознавство, медичне право, медичне законодавство, оперативно-розшукова діяльність, протидія злочинам</i> <i>Профайл викладача:</i> http://distance.knmu.edu.ua/user/profile.php?id=505
Контактний тел.	+38 (096) 220-80-80
Корпоративний E-mail:	oi.kryvenko@knmu.edu.ua
Інформація про консультації: <u>очні консультації</u> розклад: місце проведення:	<i>кожний вівторок з 15.00 до 17.00 год.</i> <i>м.Харків, вул. Амосова, б. 35, кафедра судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса за попередньою домовленістю,</i>
<u>он-лайн консультації:</u>	https://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=175
Локація	<i>м.Харків, вул. Амосова, 35</i> https://maps.app.goo.gl/tuAPfdcEn8q5qCydA

ВСТУП

Силабус освітнього компонента «Основи правознавства» складений відповідно до Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт) підготовки першого (бакалаврського) рівня галузі знань 23 Соціальна робота спеціальності 231 Соціальна робота.

Опис освітнього компонента (анотація). ОК «Основи правознавства» спрямований на системне оглядове опанування питань теорії права та держави, основ різних галузей права задля формування правового світогляду майбутніх фахівців у галузі знань 23 Соціальна робота за спеціальністю 231 Соціальна робота та створення у них системи правових уявлень, переконань та навичок правомірної поведінки в професійній діяльності, збагачення теоретичних уявлень про поняття і категорії, які використовує правова наука. Освітній компонент враховує виклики сьогодення, має на меті не лише надати необхідні знання, а й навчити правильно використовувати правові норми при виконанні відповідних ролей у суспільстві – як у професійній діяльності, так і в соціумі та особистому житті. Адже сьогодні однією з найважливіших проблем у правовій галузі є низький рівень правової культури, що призводить до негативних наслідків у нашому суспільстві. Саме тому, особливо в сучасних умовах, вивчення здобувачами вищої освіти зазначеного освітнього компоненту набуває особливого значення - сприяє опануванню загально-цивілізаційними цінностями, формуванню правової свідомості та правової культури майбутніх фахівців, виробленню навиків електоральної поведінки, оволодінню механізмами свідомої реалізації себе у правовому та політичному житті, ознайомлення з основами юридичних взаємин, що сприятиме побудові гармонійних відносин «соціальний працівник – клієнт».

Предметом вивчення освітнього компонента є забезпечення отримання здобувачами вищої освіти теоретичних знань та вироблення навичок, щодо практичного застосування норм права, які будуть необхідні у провадженні практичної діяльності у сфері психології, а також будуть корисними у повсякденному житті на фоні високого рівня правосвідомості та підвищення правової культури, а також недопущення правового нігілізму.

Міжкомпонентні зв'язки. Освітній компонент «Основи правознавства» є необхідною складовою у компетентністному підході формування фахівців зі спеціальності «Соціальна робота», які зобов'язані розуміти спектральність системи права України, знати національну нормативно-правову базу, основи права в соціальній роботі та медицині, в разі потреби мати можливість коректно застосувати отриманні знання у практичній діяльності. Освітній компонент пов'язаний зі знаннями соціально-гуманітарних і природничо-наукових освітніх компонентів – історія і культура України, соціальна політика, соціальна робота в Україні, правове регулювання соціального забезпечення, соціальний аудит та інспектування, міжнародне гуманітарне право тощо.

Преквізити. Вивчення освітнього компонента передбачає попереднє засвоєння кредитів з контролю та моніторингу діяльності у закладах вищої освіти, якість освітнього процесу.

Постреквізити. Основні положення освітнього компонента мають застосовуватися при вивченні фахових дисциплін.

Посилання на сторінку освітнього компонента в MOODLE:

<https://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=4455>

1. Мета та завдання освітнього компонента

1.1. Мета викладання освітнього компонента «Основи правознавства» полягає у вивченні загальних закономірностей виникнення, розвитку та функціонування держави і права, розгляд основних понять юриспруденції. ОК охоплює такі важливі й актуальні питання як законність і правопорядок, правопорушення і юридична відповідальність, правомірна поведінка і правова культура. В межах компонента простежується історія розвитку української державності, розглядаються проблеми розбудови демократичної, правової держави в Україні. Також розкриваються основи окремих галузей права України та найважливіші нормативні акти, вивчається зміст Конституції України, її ключових положень щодо закріплення державного та суспільного ладу України, забезпечення прав людини. Адже сьогодні однією з найважливіших проблем у правовій галузі є низький рівень правової культури, що призводить до негативних наслідків у нашому суспільстві, а також правовий режим воєнного стану, який вимагає самовідданості та знання особливостей надання соціальної роботи під час воєнних дій і масового переміщення біженців.

1.2. Основними завданнями освітнього компонента «Основи правознавства» є вивчення закономірностей та особливостей розвитку держави і права, фундаментальних положень Конституції України, які стосуються регламентування діяльності держави й організації суспільного життя, прав і обов'язків громадянина, ознайомлення з ключовими положеннями в соціальній і медичній галузі та їхнього застосування, а також із перспективами розвитку правової системи України у зв'язку із євроінтеграційними процесами. Важливим завданням є створення мотивації до самонавчання й особистісного розвитку.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє освітній компонент (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

1.3.1 Вивчення освітнього компонента забезпечує опанування здобувачами освіти **компетентностей:**

- *інтегральні:* здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

- загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК12. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК14. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

- спеціальних (фахових) компетентностей:

ФК1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

ФК3. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

ФК5. Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі які опинилися в складних життєвих обставинах.

ФК6. Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб.

ФК 16. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи

ФК 20. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах

1.3.2 Вивчення освітнього компонента забезпечує набуття студентами наступних програмних результатів навчання:

ПРН 1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.

ПРН 2. Вільно спілкуватися усно і письмово державною та іноземною мовами з професійних питань.

ПРН 3. Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПРН 5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.

ПРН 6. Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

ПРН 8. Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

ПРН 15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.

ПРН 21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

ПРН 25. Вміти використовувати набуті знання під час праці із особами, які постраждали від військових дій та такими, яких визнано біженцями.

1.3.3. Вивчення освітнього компонента забезпечує набуття студентами наступних **соціальний навичок (Soft skills):** відповідальності; працювати індивідуально й в команді; управляти своїм часом і ресурсами; самостійно приймати рішення; критично мислити; знати свої соціальні та громадські права та обов'язки, формувати свою громадянську свідомість, вміти діяти відповідно до неї; здатність донести свою громадську та соціальну позицію та відповідати за свою громадянську позицію та діяльність.

2. Інформаційний обсяг освітнього компонента.

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика освітнього компонента	
		заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 8,5	Галузь знань: <u>23 Соціальна робота</u> (шифр і назва)	нормативний	
Загальна кількість годин – 255	Спеціальність: <u>231 Соціальна робота</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:	
		3-й	-
		Семестр	
		5-й	-
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 26 самостійної роботи – 229	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>перший (бакалаврський) рівень</u> <u>ОПП</u> <u>Соціальна робота</u>	Лекції	
		6 год.	-
		Практичні, семінарські	
		20 год.	-
		Лабораторні - не має	
		Самостійна робота	
		229 год.	-
		Індивідуальні завдання: не має	
Вид контролю: іспит			

2.1 Опис освітнього компонента

2.2.1 Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Види лекцій
1	Конституційне право – провідна галузь права України	2	Інформаційна (освітня)
2	Основи цивільного права України	2	Лекція-бесіда, мультимедійна, презентація
3	Основи кримінального права та процесу України	2	Проблемна, мультимедійна
Всього годин		6	

2.2.2 Семінарські заняття – немає.

2.2.3 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Основи загальної теорії держави. Основи загальної теорії права	2	Розповідь-пояснення, презентація, моделювання процесів і ситуацій	Усне опитування тестовий контроль

2	Основи правового статусу людини та громадянина в Україні	2	Моделювання процесів і ситуацій, кейс-метод	Усне опитування здобувачів вищої освіти
3	Конституційне право – провідна галузь права України	3	Індивідуальні (групові) творчі роботи	Письмовий контроль теоретичних знань за варіантами
4	Народовладдя: поняття і форми прояву	2	Кейс-метод, вирішення ситуаційних і практичних завдань	Тестовий контроль
5	Основи адміністративного права України	3	Індивідуальні (групові) творчі роботи, вирішення ситуаційних і практичних завдань	Тестовий контроль
6	Основи цивільного права України	3	Моделювання процесів і ситуацій	Тестовий контроль
7	Основи трудового права України	2	Індивідуальні (групові) творчі роботи	Письмовий контроль теоретичних знань за варіантами
8	Основи кримінального права та процесу України	3	Кейс-метод, вирішення ситуаційних і практичних завдань	Письмовий контроль теоретичних знань за варіантами
Всього годин:		20		

2.2.4. Лабораторні заняття – немає.

2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Основи загальної теорії держави	11	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
2	Основи загальної теорії права	10	Робота з текстом,	Тестовий

			конспектування	контроль
3	Конституційне право – провідна галузь права України	12	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
4	Основи конституційного процесуального права	10	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
5	Формування і розвиток державно-правової думки в Україні	10	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
6	Місце і роль держави в політичній системі суспільства	10	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
7	Народовладдя: поняття і форми прояву	10	Робота з текстом, індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Тестовий контроль. Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
8	Правова свідомість і правова культура	10	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
9	Реалізація та тлумачення норм права	10	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих

				індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
10	Засади територіального устрою та місцевого самоврядування	10	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
11	Правова і правомірна поведінка	10	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
12	Правові стимули і обмеження	10	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
13	Держава, право та громадянин	12	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
14	Основи правового статусу людини та громадянина в Україні	12	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
15	Правоохоронні та правозахисні органи в Україні	10	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
16	Основи адміністративного права України	12	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й	Презентація та захист результатів

			практичні завдання	виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
17	Основи фінансового і податкового права України	12	Робота з текстом, конспектування, індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Тестовий контроль. Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
18	Основи цивільного права України	12	Робота з текстом, конспектування, індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Тестовий контроль. Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
19	Основи сімейного права України	12	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
20	Основи трудового права України	12	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
21	Основи кримінального права та процесу України	12	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
Всього годин		229		

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ» від 21.08.2021 за № 181:

Оцінювання поточної навчальної діяльності. Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті з кожної навчальної теми у формі усного опитування, тестування, бесіди здобувачів освіти із заздалегідь визначених питань, у формі виступів здобувачів вищої освіти з доповідями при обговоренні навчальних питань. Під час оцінювання кожної теми здобувачу виставляється оцінка за традиційною 4-бальною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно» або «незадовільно». Після останнього заняття визначають середню арифметичну від суми усіх оцінок та перераховують у бали за допомогою таблиці коефіцієнтів, відповідно до Інструкції з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу (Наказ ХНМУ № 52 від 23.02.2016 р.). При цьому максимальна кількість балів, що присвоюється за поточну навчальну діяльність, може складати 120 балів, мінімальна кількість – 70 балів.

Таблиця 1

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу

4-бальна шкала	120-бальна шкала	4-бальна шкала	120-бальна шкала
5	120	3.91-3,94	94
4.95-4,99	119	3.87-3,9	93
4.91-4,94	118	3.83- 3,86	92
4.87-4,9	117	3.79- 3,82	91
4.83-4,86	116	3.74-3,78	90
4.79-4,82	115	3.7- 3,73	89
4.75-4,78	114	3.66- 3,69	88
4.7-4,74	113	3.62- 3,65	87
4.66-4,69	112	3.58-3,61	86
4.62-4,65	111	3.54- 3,57	85
4.58-4,61	110	3.49- 3,53	84
4.54-4,57	109	3.45-3,48	83
4.5-4,53	108	3.41-3,44	82
4.45-4,49	107	3.37-3,4	81
4.41-4,44	106	3.33- 3,36	80
4.37-4,4	105	3.29-3,32	79
4.33-4,36	104	3.25-3,28	78
4.29-4,32	103	3.21-3,24	77
4.25- 4,28	102	3.18-3,2	76
4.2- 4,24	101	3.15- 3,17	75
4.16- 4,19	100	3.13- 3,14	74
4.12- 4,15	99	3.1- 3,12	73
4.08- 4,11	98	3.07- 3,09	72
4.04- 4,07	97	3.04-3,06	71
3.99-4,03	96	3.0-3,03	70
3.95- 3,98	95	Менше 3	Недостатньо

Оцінювання самостійної роботи здобувачів освіти. Самостійна робота здобувачів освіти, яка передбачена в темі поряд з аудиторною

роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному практичному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, оцінюється впродовж іспиту.

Для освітніх компонентів, вивчення яких закінчується у поточному семестрі, а формою контролю є «іспит», передбачається, що допуск до іспиту визначається у балах ЗНД від 70 до 120, при відсутності пропусків аудиторних занять та лекцій. Пропуски аудиторних занять та лекцій повинні бути відпрацьовані в обов'язковому порядку. Іспит оцінюється від 50 до 80 балів. Оцінка з компоненту - є сума балів за ЗНД, ІЗЗ та іспиту і складає від 120 до 200 балів.

Оцінювання теоретичних знань та практичних навичок, якщо вони представлені в одному білеті

Кількість питань	«5»	«4»	«3»		
1	16	13	10	Усна відповідь за білетами, які включають практичну и теоретичну частину дисципліни	За кожену відповідь студент одержує від 10 до 16 балів, що відповідає : «5»- 16 балів «4»- 13 балів «3»- 10 балів
2	16	13	10		
3	16	13	10		
4	16	13	10		
5	16	13	10		
	80	65	50		

Оцінювання результатів вивчення освітнього компоненту проводиться після складання іспиту. Оцінка з освітнього компоненту визначається як сума балів за поточну навчальну діяльність та іспит і становить min – 120 до max – 200. Відповідність оцінок за 200-бальною шкалою, 4-бальною (національною) шкалою та шкалою ECTS наведена у таблиці.

Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою, чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ECTS

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за чотирибальною (національною) шкалою
180–200	A	Відмінно
160–179	B	Добре
150–159	C	Добре
130–149	D	Задовільно
120–129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

Здобувачам освіти, які виконали вимоги програм освітніх компонентів та були допущені до складання підсумкового контролю («диференційованого заліку» або «іспиту»), але не склали його або не з'явилися виставляється оцінка Fx.

Здобувачам освіти, які були не допущені до складання «диференційованого заліку» або «іспиту», у зв'язку з недостатньою кількістю балів за ЗНД кафедра виставляє у відомість відмітку «не допущено» (оцінка F).

Здобувачу освіти, який допущений до складання диференційованого заліку або іспиту, але не з'явився на його складання, кафедра виставляє у відомість відмітку «не з'явився» (оцінка **Fx**). Декан розглядає причину пропуску диференційованого заліку або іспиту: «поважна» або «неповажна». У разі якщо неявка була «неповажною» декан виставляє відмітку «незадовільно».

3.2. Питання до іспиту:

1. Виникнення держави і права.
2. Основні теорії виникнення держави і права.
3. Поняття та сутність держави. Функції держави.
4. Форми держави.
5. Поняття та елементи механізму держави. Органи держави.
6. Правова держава. Основні права людини.
7. Поняття й ознаки права.
8. Поняття й структура норм права.
9. Правотворчість, форми (джерела) права.
10. Система права.
11. Система законодавства.
12. Правовідносини: загальна характеристика.
13. Реалізація норм права: поняття і форми.
14. Правомірна поведінка і правопорушення.
15. Юридична відповідальність.
16. Поняття, предмет, метод конституційного права.
17. Система конституційного права України.
18. Джерела конституційного права.
19. Конституція України - основний закон держави і суспільства.
20. Поняття та юридична природа конституції.
21. Соціально-політична суть конституції.
22. Форма конституції.
23. Конституційний статус людини і громадянина.
24. Система прав і свобод людини і громадянина.
25. Політичні права і свободи.
26. Інститут громадянства України.
27. Виборче право, виборчі системи і референдуми в Україні.
28. Конституційні основи організації діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування.
29. Функції та повноваження Президента України.
30. Повноваження Кабінету Міністрів України.
31. Поняття правоохоронної діяльності та види правоохоронних органів.
32. Поняття правосуддя і судової системи України.
33. Поняття правозахисної діяльності.
34. Поняття, предмет, цілі та джерела адміністративного права.
35. Суб'єкти адміністративного права.

36. Правовий статус державних службовців.
  37. Адміністративні правопорушення та адміністративна відповідальність.
  38. Поняття і види адміністративних правопорушень.
  39. Найпоширеніші види адміністративних правопорушень серед неповнолітніх.
  40. Види адміністративних стягнень.
  41. Органи, що розглядають справи про адміністративні правопорушення.
  42. Порядок притягнення до адміністративної відповідальності.
  43. Загальні характеристики фінансового права як галузі національного права України.
  44. Система фінансового права України.
  45. Основи бюджетного права України.
  46. Правові засади бюджетного процесу в Україні.
  47. Основи правового регулювання державних доходів в Україні.
  48. Правові основи податкових відносин. Податкове право.
  49. Види та класифікація обов'язкових платежів.
  50. Правові основи здійснення бюджетних видатків.
  51. Фінансово-правові основи банківської діяльності в Україні.
  52. Функції Національного банку України.
  53. Цивільне право як галузь права.
  54. Учасники цивільних відносин.
  55. Фізичні особи: правоздатність, дієздатність.
  56. Юридичні особи: поняття, види.
  57. Поняття, предмет, система і джерела сімейного права України.
- Акти цивільного стану.
58. Порядок і умови укладення шлюбу.
  59. Шлюбний договір.
  60. Припинення шлюбу, визнання шлюбу недійсним.
  61. Правовідносини між подружжям, між батьками і дітьми в сім'ї.
  62. Встановлення опіки та піклування. Усиновлення дитини.
- Патронат над дітьми.
63. Права та обов'язки інших членів сім'ї.
  64. Застосування Сімейного кодексу України до іноземців та осіб без громадянства. Застосування в Україні законів іноземних держав і міжнародних договорів.
  65. Трудове право як галузь вітчизняного права.
  66. Трудовий договір: поняття, види.
  67. Поняття та види робочого часу.
  68. Час відпочинку: поняття та види. Святкові та неробочі дні.
  69. Оплата праці.
  70. Інші заохочувальні та компенсаційні виплати.
  71. Відповідальність за трудовим правом.
  72. Охорона праці на виробництві.

73. Соціальне партнерство за трудовим правом.
74. Трудові спори: причини виникнення та порядок вирішення.
75. Нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю.
76. Поняття кримінального права.
77. Кримінальний кодекс України: його загальна характеристика.
78. Поняття і підстава кримінальної відповідальності.
79. Поняття, ознаки, види та стадії злочину.
80. Поняття і форми вини.

3.4. Індивідуальні завдання:

не передбачені

3.5. Правила оскарження оцінки

Подання заяви про апеляцію здійснюється здобувачем освіти особисто у письмовій формі не пізніше наступного робочого дня після оголошення результатів складання підсумкового контролю.

Здобувач освіти подає заяву в деканат. Декан реєструє заяву у навчально-методичному відділі та надає на підпис ректору. Готує проект наказу про склад апеляційної комісії, повідомляє здобувачу освіти дату та місце засідання апеляційної комісії

Якщо здобувач освіти бажає додати до заяви додаткові документи, то він повинен це зробити під час подання заяви (письмові роботи додатково не надаються). Заяву розглядають не пізніше двох наступних робочих днів після її подання в присутності здобувача освіти. У випадку відсутності здобувача освіти секретар комісії у протоколі засідання має зробити відповідний запис.

Результати апеляції оголошуються здобувачу освіти відразу після закінчення розгляду його заяви. Здобувач освіти особисто робить запис у протоколі засідання апеляційної комісії про отримання результатів розгляду його справи.

4. ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вимоги освітнього компонента.

Письмові та домашні завдання треба виконувати повністю та вчасно, якщо у здобувачів/ок виникають запитання, можна звернутися до викладача особисто або за електронною поштою, яку викладач/ка надасть на першому практичному занятті.

Під час лекційного заняття здобувачам рекомендовано вести конспект заняття та зберігати достатній рівень тиші. Ставити питання до лектора/ки – це абсолютно нормально.

Практичні заняття. Активна участь під час обговорення в аудиторії, студенти/ки мають бути готовими детально розбиратися в матеріалі, ставити запитання, висловлювати свою точку зору, дискутувати. Під час дискусії важливі:

- повага до колег,
- толерантність до інших та їхнього досвіду,
- сприйнятливність та неупередженість,

- здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента/ки,

- ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів,

- я-висловлювання, коли людина уникає непотрібних узагальнювань, описує свої почуття і формулює свої побажання з опорою на власні думки і емоції,

- обов'язкове знайомство з першоджерелами.

Вітається творчий підхід у різних його проявах. Від здобувачів/ок очікується зацікавленість участю у міських, всеукраїнських та міжнародних конференціях, конкурсах та інших заходах з предметного профілю.

Відвідування занять та поведінка.

Очікується, що здобувачі відвідуватимуть всі лекційні та практичні заняття. Якщо вони пропустили заняття, необхідно відпрацювати його (згідно графіку на інформаційному стенді кафедри).

Здобувачам освіти важливо дотримуватися правил належної поведінки в університеті. Ці правила є загальними для всіх, вони стосуються також і всього професорсько-викладацького складу та співробітників/ць, і принципово не відрізняються від загальноприйнятих норм.

Під час занять дозволяється:

- залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом викладача;

- пити безалкогольні напої;

- фотографувати слайди презентацій;

- брати активну участь у ході заняття.

заборонено:

- їсти (за виключенням осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого – в цьому випадку необхідне медичне підтвердження);

- палити, вживати алкогольні і навіть слабоалкогольні напої або наркотичні засоби;

- нецензурно висловлюватися або вживати слова, які ображають честь і гідність колег та професорсько-викладацького складу;

- грати в азартні ігри;

- наносити шкоду матеріально-технічній базі університету (псувати інвентар, обладнання; меблі, стіни, підлоги, засмічувати приміщення і території);

- галасувати, кричати або прослуховувати гучну музику в аудиторіях і навіть у коридорах під час занять.

Використання електронних гаджетів.

Використання електронних гаджетів є основним і потужним інформаційним джерелом до вивчення курсу, адаптивним до сучасних вимог і сприяє входженню в сучасний європейський освітній простір. Гаджети забезпечують постійний зворотній зв'язок: «викладач-здобувач», «здобувач-здобувач», «здобувач-група здобувачів».

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Політика щодо академічної доброчесності.

Кафедра судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса підтримує нульову толерантність до плагіату. Від здобувачів освіти очікується бажання постійно підвищувати власну обізнаність в академічному письмі. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література:

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В.Галуцько, П.Діхтієвський, О.Кузьменко та ін.; за ред. В.Галуцька, О.Правоторової. – Видання четверте. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. – 656 с.
2. Адміністративне право: навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти / [Ю.П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.]. – Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. – Харків: Право, 2021. – 196 с.
3. Дякович М. М. Сімейне право України: навч. посіб. / М. М. Дякович. – Харків: ЕКУС, 2022. – 416 с.
4. Загальна теорія права: підручник / [О. В. Петришин, Д. В. Лук'янов, С. І. Максимов, В. С. Смородинський та ін.]; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2020. 568 с.
5. Ковалів, Мирослав Володимирович. Фінансове право України: навчальний посібник / [М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський, Ю. Р. Лозинський]. Львів: СПОЛОМ, 2022. 394 с.
6. Конституційне право України: посіб. для підгот. до іспитів / [Т.М. Слінько, І.І. Дахова, Л.І. Летнянчин та ін.] – Вид. 7-ме, перероб. та допов. – Харків: Право, 2022. – 372 с.
7. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, А.А. Мелешевич. - К.: Ваїте, 2021. – 528 с.
8. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / підготовлено колективом авторів; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса, ОДУВС, 2021. 452 с.
9. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / Ю.В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2015. 680 с.
10. Основи правознавства: Методичний посібник/О. В. Коротюк, М. Г. Коротюк, А. О. Монаєнко. – К.: Видавництво «ОВК», 2024. – 244 с.
11. Правознавство // за заг. ред. д.ю.н. Крестовської Н. М., к.ю.н. Кулініч О. О., к.ю.н. Романадзе Л. Д., підручник. – Одеса: Атлант, 2015. – 554 с.
12. Правознавство: навч. посіб. для студентів ВНЗ / [Ю. Е. Губені та ін.]; за ред. Ю. Е. Губені, Р. П. Возняка, В. І. Андріїва. - Львів: Українські

технології, 2014.

13. Рабінович, Петро Мойсейович. Основи теорії та філософії права: навч. посіб. / П. М. Рабінович; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Юрид. ф-т. - Львів: Медицина і право, 2021. - 255 с.

14. Сімейне право України: підручник / [Т. В. Боднар, В. С. Гопанчук, О. В. Дзера та ін.]; за заг. ред. Т. В. Боднар та О. В. Дзери. - Київ: Юрінком Інтер, 2016. - 519 с.

15. Теорія держави та права: [навчальний посібник] / Власенко В. П. та ін. Київ: 7БЦ, 2021. 250 с.

16. Тертишник В. М. Конституція України. Науково-практичний коментар. Київ: Алерта, 2022. 430 с.

17. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.

18. Трудове право України: підручник (за ред. проф. О. М. Ярошенко). Харків: Вид-во 2022. – 376 с.

19. Трудові правовідносини в період воєнного стану в Україні. — К.: ВД «Професіонал», 2022. — 422 с.

20. Тютюгін В. І. Кримінальне право України. Загальна частина: посіб. для підгот. до заліків та іспитів / В. І. Тютюгін, О. Д. Комаров, М. А. Рубашенко; відп. ред. В. І. Тютюгін. – 4-те вид., перероб. і допов. – Харків: Право, 2021. – 238 с.

21. Фінансове право: підручник / Міжнар. гуманітар. ун-т, 2-ге вид., перероб. та доп. (Іванський А. Й.) - Київ: Юрінком Інтер, рік 2022. - 484 с.

22. Цивільне право (загальна частина) : навч. посібник / О.В. Кіріяк, Ю.П. Пацурківський, М.М. Гудима-Підвербецька. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. - 304 с.

23. Цивільне право (частина особлива). Курс лекцій: навч. посіб. / за ред. І. Спасибо-Фатєєвої. – Харків: ЕКУС, 2022. – 640 с

24. Цивільне право. Альбом схем: навч. посіб.: у 2 ч. Ч. 1 / Є. О. Мічурін, О. Р. Шишка. – Вид. 6-те, перероб. – Харків: Право, 2022. – 220 с.

Допоміжна література:

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.

2. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: вид. 5-те, перероб. та допов. Київ: Алерта, 2018. 360 с.

3. Дмитрук, І. М. Основи цивільного та сімейного права України: навч.-метод. посіб. / І. М. Дмитрук; Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. - Миколаїв: Гельветика, 2019. - 155 с.

4. Іванов Ю. Ф. Науково-практичний коментар Кодексу законів про працю України. Київ: Алерта, 2020. 788 с.

5. Івановська А. М. Конституційний контроль в системі державного контролю: монографія / А. М. Івановська; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, Навч.-наук. лаб. дослідж. Проблем

публ. адміністрування та децентралізації влади; Хмельниц. ун-т упр. та права ім. Леоніда Юзькова. – Харків: Право, 2021. – 486 с.

6. Кримінальне право України. Загальна частина: навчальний посібник // за заг. ред, професора В. М. Трубникова, Харків – 2015 – 422с.

7. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.]; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2020. – 428 с.

8. Кримінальне право України. Частина 1: конспект лекцій: навчально-методичний посібник для здобувачів денної та заочної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» / Попович О.В., Томаш Л.В., Латковський П.П. Чернівці, 2022. 182 с.

9. Кримінальне процесуальне право України: навч. посіб. / [Беляєва Катерина Володимирівна та ін.]; за ред. проф. В. Г. Гончаренка та В. А. Колесника; Акад. адвокатури України. - К.: Юстініан, 2014.

10. Олексів І. І. Особливості укладення строкових трудових договорів за результатами конкурсного добору / І. І. Олексів // East European Science Journal. - 2019. - № 9 (49). - С. 71-75.

11. Організаційно-правові засади публічного управління та адміністрування: навч. посіб. / Укладачі: О. В. Надьон, І. М. Хмиров, Т. О. Луценко. – Х.: НУЦЗУ, 2020. – 175 с.

12. Основи права: кишеньковий довідничок / [авт.-упоряд.: М. В. Бармак, О. Я. Бармак]. - Вид. 10-те, допов. і перероб. - Тернопіль: Астон, 2018. – 416 с.

13. Парпан Т. В. Законодавчі зміни щодо поглиблення флексибілізації у трудових правовідносинах, зумовлені пандемією COVID-19 / Т. В. Парпан // Юридичний науковий електронний журнал. Запоріжжя. – 2021. – вип.8. – С. 153-156.

14. Пилипенко П. Д. Лібералізація трудового законодавства України та проблеми захисту трудових прав працівників / П. Д. Пилипенко // Урядовий законопроект «Про працю» як наступ на права працівників. Збірник наукових статей. – Львів, 2020. – С. 5-16.

15. Правознавство: підруч. для студентів ВНЗ / [Богачова Л. Л. та ін.]. - Харків: Фоліо, 2014.

16. Рим О. М. Трудове право Європейського Союзу: монографія. Львів: "ГАЛИЧ-ПРЕС", 2020. 596 с.

17. Сімейне право: підручник / за заг. ред. В. А. Кройтора та В. Ю. Євко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2016. – 512 с.

18. Складання процесуальних документів з цивільних, сімейних, житлових, земельних та трудових справ: науково-практичний посібник / за заг. ред. М. М. Ясинка. Київ: Алерта, 2022. 352 с.

19. Теорія держави і права: підручник / [Петришин О. В. та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. В. Петришина; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х.: Право, 2014.

20. Унікальний посібник з кримінального права України: науково-практичне видання // за заг. ред В. М. Киричко, - Право, 2015. – 1080 с.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Посилання на сторінку освітнього компоненту в MOODLE –
<https://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=4455>

Положення про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у ХНМУ
https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_sex.pdf

Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті
https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_ad-1.pdf

Порядок проведення занять з поглибленого вивчення студентами Харківського національного медичного університету окремих дисциплін понад обсяг навчального плану
https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/poriad_pogl-vyv_dysc.pdf

Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ
https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_komis_ad.pdf

Положення про визнання результатів неформальної освіти в Харківському національному медичному університеті
https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_neform_osv22.pdf

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА:

https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/02/polog_org_incl-suprov.pdf

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:

https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_komis_ad.pdf

https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_grup_ad.pdf